

Vergaderjaar 2003–2004

**26 389**

## **Goedkeuring van het op 1 februari 1995 te Straatsburg tot stand gekomen Kaderverdrag inzake de bescherming van nationale minderheden**

**Nr. 9**

### **VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG**

Vastgesteld 19 april 2004

Binnen de vaste commissie voor Justitie<sup>1</sup> hadden enkele fracties de behoefte over de brief van de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie van 16 december 2003 betreffende Goedkeuringswetsvoorstel Kaderverdrag bescherming nationale minderheden (26 389, nr. 8) enkele vragen en opmerkingen aan de minister voor te leggen. Bij brief van 15 april 2004 heeft de minister deze beantwoord.

De voorzitter van de commissie,  
De Pater-van der Meer

De adjunct-griffier van de commissie,  
De Groot

<sup>1</sup> Samenstelling: Leden: Van de Camp (CDA), De Vries (PvdA), Van Heemst (PvdA), Vos (GL), Rouvoet (CU), Adelmund (PvdA), De Wit (SP), Albayrak (PvdA), Luchtenveld (VVD), Wilders (VVD), Weekers (VVD), De Pater-van der Meer (CDA), voorzitter, Çörüz (CDA), Verbeet (PvdA), ondervoorzitter, Wolfsen (PvdA), De Vries (CDA), Van Haersma Buma (CDA), Eerdmans (LPF), Van Vroonhoven-Kok (CDA), Van Fessem (CDA), Straub (PvdA), Nawijn (LPF), Griffith (VVD), Van der Laan (D66), Visser (VVD), Azough (GL) en vacature algemeen. Plv. leden: Van Hijum (CDA), Dijsselbloem (PvdA), Timmer (PvdA), Halsema (GL), Van der Staaij (SGP), Kalsbeek (PvdA), Van Velzen (SP), Tjon-A-Ten (PvdA), Van Baalen (VVD), Blok (VVD), Hirsi Ali (VVD), Aasted Madsen-van Stiphout (CDA), Jager (CDA), Van Heteren (PvdA), Arib (PvdA), Buijs (CDA), Sterk (CDA), Varela (LPF), Joldersma (CDA), Ormel (CDA), Van Dijken (PvdA), Hermans (LPF), Örgü (VVD), Lambrechts (D66), Rijpstra (VVD), Karimi (GL) en Vergeer (SP).

## **Vragen en opmerkingen van de leden van de PvdA-fractie**

De leden van de PvdA-fractie hebben kennisgenomen van de brief van de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie. Deze leden hebben een aantal vragen en opmerkingen.

Zij vragen allereerst om een puntsgewijze reactie op alle aandachtspunten die de Permanente commissie van deskundigen in internationaal vreemdelingen-, vluchtelingen- en strafrecht in haar brief van 19 januari 2004 (kenmerk CM04-01)<sup>1</sup> aan de vaste commissie voor Justitie van de Tweede Kamer aan de orde stelt.

Deze leden vragen voorts welke signalen of argumenten de minister heeft om aan te nemen dat de toenmalige meerderheid van de Eerste Kamer (mei 2001) nog onveranderd van omvang en overtuiging is.

De leden van de PvdA-fractie vragen verder wat de overwegingen van de minister zijn om zich voorafgaand aan de voorgenomen hervatting van de behandeling in de Eerste Kamer ook tot de Tweede Kamer te wenden met deze brief, die er kennelijk vanuit gaat dat de Tweede Kamer bereid is terug te komen op het verwerpen van de motie Middelkoop (26 389, nr. 6). Welke inhoudelijke argumenten dan wel aanwijzingen heeft de minister dat de Tweede Kamer bereid zou zijn haar uitspraak te willen herzien?

Ten slotte vragen de leden van de PvdA-fractie wat de stand van zaken is bij de ratificatie van dit kaderverdrag door de andere lidstaten van de Raad van Europa?

## **Vragen en opmerkingen van de leden van de GroenLinks-fractie**

De leden van de GroenLinks-fractie hebben met grote belangstelling kennisgenomen van de brief van de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie betreffende het goedkeuringswetsvoorstel Kaderverdrag bescherming nationale minderheden. Deze leden waarderen het zeer dat de minister na de jarenlange impasse streeft naar spoedige ratificatie van het Verdrag. De leden van de GroenLinks-fractie spreken de hoop uit dat de minister er in slaagt de ratificatie nog onder Nederlands voorzitterschap van de Raad van Europa te realiseren.

De leden van de GroenLinks-fractie betreuren de teneur van de brief dat louter stemverhoudingen de inhoud bepalen van de verklaring die bij de ratificatie van het verdrag wordt afgelegd. Deze leden betreuren voorts dat de minister voorstelt de verklaring in die zin te wijzigen dat het begrip nationale minderheden slechts Friezen omvat. Dat dit voorstel aansluit bij de omslag van het integratiebeleid vinden deze leden te beperkt. Een dergelijke differentiatie staan deze leden niet voor. De leden van de GroenLinks-fractie hechten sterk aan de meerwaarde die het Kaderverdrag kan bieden aan puur taalkundige of godsdienstige (nationale) minderheidsgroepen in een gelijksoortige bescherming als voor etnische minderheden. Deze leden vragen in dat verband of het ontbreken van een expliciete rechtvaardiging voor de beperking tot Friezen in de verklaring niet het gevaar inhoudt van het maken van ongerechtvaardigd onderscheid.

De leden van de GroenLinks-fractie vragen verder of het waar is dat bijvoorbeeld Denemarken en Cyprus door de Adviescommissie van de Raad van Europa zijn aangesproken op het onthouden van de status van nationale minderheid aan de Roma en de Sinti. Kan de minister aangeven welke andere Europese landen wél Roma en Sinti erkennen als nationale minderheid?

---

<sup>1</sup> Deze brief is de minister separaat toegezonden.

### **Vragen en opmerkingen van de leden van de ChristenUnie-fractie**

De leden van de fractie van de ChristenUnie hebben met belangstelling kennisgenomen van de onderhavige brief betreffende de verdere behandeling van de goedkeuring van het Kaderverdrag. Deze leden stellen vast dat de brief haast het karakter draagt van een novelle, nu de minister voorstelt alsnog een andere, meer beperkte invulling te geven aan het begrip nationale minderheden. Zonder deze andere invulling zal het voorstel immers niet kunnen rekenen op goedkeuring door de Eerste Kamer.

De leden van de fractie van de ChristenUnie onderschrijven deze koerswijziging, hetgeen geen verbazing zal wekken gelet op de opstelling van deze leden bij de eerdere behandeling in de Tweede Kamer, enkele jaren geleden. Deze leden zijn namelijk van mening dat Nederland er goed aan doet het verdrag zoveel mogelijk uit te leggen in de geest van de strekking van het Verdrag en die strekking luidt, zoals eerder bij de behandeling in de Tweede Kamer vermeld, dat het bij dit Verdrag niet gaat om integratiebeleid, en dus etnische minderheden als zodanig, maar om de bescherming van nationale minderheidsgroepen in de meer traditionele zin van het woord. Of zoals het in de Eerste Kamer door de leden van de CDA-fractie is verwoord: «De finaliteit van het Verdrag is een andere. Het Verdrag legt een verdedigingslinie rond groepen die historisch in een min of meer gespannen verhouding staan tot de overheid, en verschaft de leden daarvan, hun kinderen en hun kinds kinderen aanspraken tegenover die overheid. Het integratiebeleid is echter van een andere aard, want dat is er juist op gericht om zo snel mogelijk, als het kan binnen een generatie, een aantal hindernissen op te ruimen.» Deze beide opvattingen betreffende het onderscheidende karakter van het integratiebeleid ten opzichte van het minderhedenbeleid als bedoeld in het Verdrag, sluiten weer aan op de omslag in het integratiebeleid, zoals het kabinet dat inmiddels heeft verwoord in de Beleidsbrief rapportage integratiebeleid etnische minderheden.

### **Vragen en opmerkingen van de leden van de SGP-fractie**

De leden van de SGP-fractie hebben met duidelijke instemming kennisgenomen van het voornemen van de minister om de werkingssfeer van het Verdrag voor Nederland te beperken tot de Friezen. Deze leden herinneren aan de stemverklaring van één van hun leden, waaruit blijkt dat indien de reikwijdte destijds tot de Friese minderheid beperkt zou zijn, deze leden vóór het wetsvoorstel gestemd zouden hebben. De leden van de SGP-fractie spreken de wens uit dat de gewijzigde verklaring ertoe zal leiden dat het voorstel alsnog door de Eerste Kamer kan worden aanvaard.

Verder vragen de leden van de SGP-fractie om een inhoudelijke reactie van de minister op de conclusies van het artikel «Het kader ingevuld. Een tussenbalans van de implementatie van minderhedenbescherming onder het Europese Kaderverdrag» van Antoine Buyse in NJCM-Bulletin 2002, nr. 8. In het bijzonder vragen zij de minister in te gaan op de waarnemingen in dit artikel met betrekking tot de Roma.

**Antwoorden van de Minister voor Vreemdelingenzaken en  
Integratie op vragen en opmerkingen van enkele fracties binnen  
de vaste commissie voor Justitie over haar brief van 16 december  
2003 betreffende het Goedkeuringswetsvoorstel Kaderverdrag  
inzake de bescherming van nationale minderheden**

De leden van de PvdA-fractie vroegen om een puntsgewijze reactie op alle aandachtspunten die de Permanente commissie van deskundigen in internationaal vreemdelingen-, vluchtelingen- en strafrecht (hierna: Permanente Commissie) in haar brief van 19 januari 2004 (kenmerk CM04-01) aan de vaste commissie voor Justitie van de Tweede Kamer heeft geschreven.

Het betreft de volgende aandachtspunten.

- 1) De Permanente Commissie onderschrijft de noodzaak tot ratificeren van het Kaderverdrag.

Zoals blijkt uit de brief van 16 december 2003<sup>1</sup> aan de Tweede Kamer en de Eerste Kamer streeft het kabinet ernaar de behandeling van het Goedkeuringswetsvoorstel in de Eerste Kamer zo snel mogelijk voort te zetten en af te ronden, opdat Nederland het Kaderverdrag zo spoedig mogelijk kan ratificeren.

- 2) De Permanente Commissie stelt in haar brief dat het Kaderverdrag geen materiële rechten toevoegt voor de etnische minderheden zoals gedefinieerd in het Nederlandse integratiebeleid. Het kabinet deelt die opvatting. Het kabinet is van oordeel dat het verdrag in de Nederlandse context alleen ziet op de Friezen in ons land, zoals nader zal worden toegelicht onder punt 3.

De Permanente Commissie merkt voorts op dat etnische minderheden in Nederland bescherming genieten op basis van de artikelen 14 van het EVRM<sup>2</sup> (Europees verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden) en 27 van het Bupo-verdrag<sup>3</sup> (Internationaal verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten). Het kabinet onderschrijft dat. De Commissie lijkt evenwel ten onrechte te menen dat genoemde artikelen niet gelden voor taalkundige en godsdienstige minderheden in ons land. Dat is niet juist. Het kabinet kan zich dan ook niet in de opvatting van de Permanente Commissie vinden dat deze groepen in Nederland geen Europees- of internationaal rechtelijke bescherming zouden genieten.

- 3) De Permanente Commissie is van mening dat het voorstel afbreuk doet aan de verplichtingen van de IVUR indien de argumentatie voor beperking tot «de Friezen» en een omschrijving van die groep, ontbreken.

Het Kaderverdrag bevat geen definitie van nationale minderheden. Het belangrijkste verschil van mening bij de totstandkoming van het Kaderverdrag was: kunnen alleen personen die de nationaliteit van het land hebben waarin ze woonachtig zijn tot een nationale minderheid worden gerekend of kunnen ook tot een nationale minderheid worden gerekend personen die de nationaliteit van het betreffende land niet hebben. Dit verschil van mening heeft er toe geleid dat de definitie van nationale minderheden door de verdragsluitende landen op verschillende wijze mag worden ingevuld, wat in de praktijk ook gebeurt.

In tegenstelling tot voorgaande kabinetten is het huidige kabinet van mening dat de personen die behoorden tot de doelgroepen van het integratiebeleid voor etnische minderheden niet kunnen worden beschouwd als een nationale minderheid in de zin van het Kaderverdrag. Het kabinet beschouwt als nationale minderheden die groepen van de bevolking die aan de vijf volgende criteria voldoen:

- hun leden hebben de Nederlandse nationaliteit;

<sup>1</sup> Kamerstukken II 2003–2004, 26 389, nr. 8.

<sup>2</sup> Artikel 14: Het genot van de rechten en vrijheden die in dit Verdrag zijn vermeld, moet worden verzekerd zonder enig onderscheid op welke grond ook, zoals geslacht, ras, kleur, taal, godsdienst, politieke of andere mening, nationale of maatschappelijke afkomst, het behoren tot een nationale minderheid, vermogen, geboorte of andere status.

<sup>3</sup> Artikel 27: In Staten waar zich etnische, godsdienstige of linguïstische minderheden bevinden, mag aan personen die tot die minderheden behoren niet het recht worden ontzegd, in gemeenschap met de andere leden van hun groep, hun eigen cultuur te beleven, hun godsdienst te belijden en in de praktijk toe te passen, of zich van hun eigen taal te bedienen.

- zij onderscheiden zich van de meerderheid van de bevolking door eigen taal, cultuur en geschiedenis, en dus door eigen identiteit;
  - zij willen deze identiteit bewaren;
  - zij zijn van oudsher op het grondgebied van Nederland gevestigd; en
  - zij wonen van oudsher binnen een specifieke regio in Nederland.
- Omdat binnen Nederland alleen de Friezen aan deze criteria voldoen, heeft het kabinet in de verklaring aangegeven dat het Kaderverdrag zal worden toegepast op de Friezen.

### **Friezen**

In tegenstelling tot het gestelde door de Permanente Commissie ontbreekt geen omschrijving van de groep Friezen. In de memorie van antwoord en in de nadere memorie van antwoord aan de Eerste Kamer<sup>1</sup> is de omschrijving van de groep Friezen uitgebreid aan de orde geweest. In het onderstaande wordt hier nog eens op ingegaan.

De Friezen in de provincie Fryslân voldoen aan bovengenoemde criteria. Overigens wordt in Fryslân zelf periodiek onderzoek verricht naar taalgebruik en taalhouding, en daarmee samenhangend, de eigen identiteitsbeleving van de Friezen. Zo heeft in 1994 de Fryske Akademy een omvangrijk taalsociologisch onderzoek gedaan naar taalgebruik en taalhouding onder de bevolking van 12 jaar en ouder in de provincie Fryslân. Op basis van deze representatieve steekproef blijkt dat 74% van de inwoners van Fryslân zichzelf desgevraagd als Fries beschouwt. Dit percentage komt overeen – maar valt overigens niet volledig samen – met het aantal mensen dat aangeeft de Friese taal te kunnen spreken. Uit genoemd onderzoek van de Fryske Akademy blijkt dat er verschillende redenen zijn om iemand als Fries te beschouwen: geboren zijn in Fryslân, zichzelf als Fries beschouwen, Friestalige ouders hebben of zelf Fries kunnen spreken zijn criteria die als belangrijk worden ervaren.

In de praktijk blijkt dat deze criteria een zekere flexibiliteit kennen. Enerzijds laten ze alle ruimte aan personen geboren buiten de provincie Fryslân om zichzelf als Fries te beschouwen. Weliswaar genieten de Friezen buiten de provincie Fryslân krachtens de Nederlandse wetgeving minder rechten ten aanzien van het gebruik van de Friese taal in onderwijs, rechtspraak en openbaar bestuur dan de Friezen die binnen de provincie Fryslân woonachtig zijn. Dat geldt ook voor de Friestaligen in het zuidwesten van de provincie Groningen, waar de Friese taal van oudsher als omgangstaal fungeert in het grensgebied met Fryslân. Deze differentiatie in bescherming van Friezen binnen en buiten de provincie Fryslân is naar het oordeel van het kabinet in overeenstemming met inhoud en geest van het Kaderverdrag (zie artikel 10, tweede lid, artikel 11, derde lid, en artikel 14, tweede lid, Kaderverdrag). Anderzijds dient zich ook een categorie van «nieuwe Friezen» aan. Hierbij valt te denken aan mensen die zich na vestiging in de provincie Fryslân Fries met de Friezen wensen te voelen en Fries leren, als ook aan buitenlandse kinderen die als gevolg van adoptie door Friestalige ouders volledig zijn opgenomen in de Friese samenleving. Het Kaderverdrag ziet in de opvatting van de regering zowel op de «oude» als op deze «nieuwe» Friezen, mits betrokkenen de Nederlandse nationaliteit hebben en voorzover zij aanspraak wensen te maken op de uit het Kaderverdrag voortvloeiende bescherming van Friezen.

- 4) en 5) De Permanente Commissie is van mening dat Nederland geen geldige argumenten heeft om het Kaderverdrag niet van toepassing te verklaren op de Roma en Sinti. Het opnemen van de Roma en de Sinti zou ook in lijn zijn met de Nederlandse ratificatie van het Europees Handvest regionale of minderheidstalen. Bovendien merkt de Permanente Commissie op dat er geen inzicht bestaat onder welke omstandigheden (criteria) een bevolkingsgroep aanspraak zou kunnen maken op bescherming van het verdrag.

<sup>1</sup> Kamerstukken I, 2000–2001, 26 389, nrs. 60 en 60b.

Volgens de Permanente Commissie hebben alleen Duitsland, de voormalig Joegoslavische Republiek Macedonië, Slovenië en Zweden expliciet de Roma of de Sinti onder de bescherming van het verdrag gebracht. Wat betreft Duitsland wordt opgemerkt dat alleen de Roma en de Sinti met Duitse nationaliteit verdragsrechtelijke bescherming genieten. Ook verschillende andere landen die partij zijn bij het verdrag, hebben ervoor gekozen om het Kaderverdrag van toepassing te verklaren op de Roma en/of Sinti in hun land, bijvoorbeeld door in de verklaring afgelegd bij de ratificatie te verwijzen naar groepen die vallen onder de eigen nationale wetgeving. Andere landen, waaronder Denemarken en Cyprus, hebben ervoor gekozen om het Kaderverdrag niet van toepassing te verklaren op Roma en Sinti.

Het kabinet deelt de opvatting van de Permanente Commissie niet dat het opnemen van de Roma en de Sinti in lijn zou zijn met de ratificatie door Nederland van het Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden. Genoemd handvest is namelijk niet bedoeld om nationale minderheden in de zin van het Kaderverdrag te beschermen. Het handvest ziet met name op regionale talen of talen van minderheden die in een bepaald gebied gesproken worden, maar die niet noodzakelijkerwijs verband houden met het bestaan van een nationale minderheid. Verder kunnen landen ook besluiten om het handvest van toepassing te verklaren op «niet-territoriale talen». Nederland heeft van die laatste mogelijkheid gebruik gemaakt ten aanzien van het jiddisj en de talen van Roma en Sinti. Zoals in het bovenstaande is gesteld beschouwt het kabinet als nationale minderheden die groepen van de bevolking die aan de eerder genoemde vijf criteria voldoen. De in de Contourennota integratiebeleid etnische minderheden van 11 april 1994 omschreven doelgroepen van het integratiebeleid: Surinamers, Antillianen/Arubanen, Turken, Marokkanen, vluchtelingen (de vijf prioritaire groepen), Zuideuropeanen, Molukkers en zigeuners en woonwagenbewoners (Roma en Sinti) (de 3 andere groepen) voldoen niet aan alle vijf criteria. Overigens wordt erop gewezen dat de toenmalige Minister voor Grote Steden- en Integratiebeleid in zijn nota «Integratie in het perspectief van immigratie»<sup>1</sup> van 18 januari 2002 heeft aangegeven dat niet langer vastgehouden dient te worden aan een algemene doelgroepenbenadering, maar dat het beleid meer gericht moet worden toegespitst op een gegeven maatschappelijke situatie. Dit kabinet onderschrijft dat. Het palet is meer gediversifieerd. De aantallen etnische minderheden zijn sinds het begin van de jaren negentig aanmerkelijk toegenomen, maar ook te onderscheiden naar veel meer landen van herkomst. Gelet hierop is in het huidige integratiebeleid algemeen beleid het uitgangspunt, maar kunnen overheden zelf opteren voor specifiek, doelgroepgericht beleid wanneer de beleidsanalyses daar reden toe geven.

De leden van de PvdA-fractie vroegen vervolgens welke signalen of argumenten de Minister heeft om aan te nemen dat de toenmalige meerderheid van de Eerste Kamer (mei 2001) nog onveranderd van omvang en overtuiging is.

Bij de mondelinge behandeling van het Goedkeuringswetsvoorstel in de Eerste Kamer op 29 mei 2001 bleek uit de inbreng van diverse fracties dat er geen meerderheid te vinden zou zijn voor de bij het wetsvoorstel bijgevoegde verklaring, waarin Nederland aangeeft welke invulling Nederland geeft aan het begrip nationale minderheden, nl. de Friezen en de personen die behoren tot de doelgroepen van het integratiebeleid. Van de grote fracties hadden met name de VVD- en de CDA-fractie zwaarwegende bezwaren tegen die invulling. Sinds die tijd zijn er geen signalen of argumenten afgegeven, waaruit kan worden afgeleid dat de meerderheid van de Eerste Kamer geen zwaarwegende bezwaren meer heeft tegen bedoelde invulling van het begrip nationale minderheden. Bovendien had de Eerste Kamer sinds 29 mei 2001 de behandeling van het Goedkeurings-

---

<sup>1</sup> Kamerstukken II 2001–2002, 28 198, nr. 2.

wetsvoorstel met de toen daarbij behorende verklaring elk moment kunnen voortzetten in het geval het standpunt van de meerderheid van de Eerste Kamer ter zake zou zijn veranderd.

Voorts vroegen de leden van de fractie van de PvdA wat de overwegingen van de Minister zijn om zich voorafgaand aan de voorgenomen hervatting van de behandeling in de Eerste Kamer ook tot de Tweede Kamer te wenden met een brief. Ook vroegen deze leden welke inhoudelijke argumenten dan wel aanwijzingen de Minister heeft dat de Tweede Kamer bereid zou zijn haar uitspraak te willen herzien.

In de artikelen van het Goedkeuringswetsvoorstel wordt niet verwezen naar de verklaring. Voorts is de verklaring als tweede bijlage achter de memorie van toelichting geplaatst (na een bijlage met een Nederlandse vertaling van de explanatory note van de Raad van Europa bij het Kaderverdrag). Gelet daarop maakt de verklaring geen onderdeel uit van het wetsvoorstel. Voor wijziging van de verklaring is derhalve geen novelle vereist. Internationaal rechtelijk gezien is de verklaring een hulpmiddel waarin de interpretatie is verwoord die een partijstaat aan bepaalde onderdelen van een verdragstekst geeft.

Het kabinet acht het van belang dat Nederland het Kaderverdrag ratificeert. Daarom heeft het kabinet een brief gezonden naar de Eerste Kamer, waarin de gewijzigde verklaring bij het Kaderverdrag is aangeboden. Bovendien is in die brief verzocht de behandeling van het Goedkeuringswetsvoorstel van het Kaderverdrag met de gewijzigde verklaring voort te zetten. De Tweede Kamer heeft in maart 2000 ingestemd met het Goedkeuringswetsvoorstel en met de toen daarbij gevoegde verklaring dat het Kaderverdrag zal worden toegepast op de Friezen en de doelgroepen van het integratiebeleid voor etnische minderheden. Het kabinet vindt het daarom vanzelfsprekend de Tweede Kamer te informeren over de inhoud van de gewijzigde verklaring bij het Goedkeuringswetsvoorstel van het Kaderverdrag.

Naar aanleiding van de vraag van de leden van de fractie van de PvdA wat de stand van zaken is bij de ratificatie van het Kaderverdrag door de andere lidstaten van de Raad van Europa is onderstaand overzicht opgenomen.

| Partij                                          | Onderteke-<br>ning | Ratificatie | Type1        | Inwerking  | Buitenwerking | Opzegging |
|-------------------------------------------------|--------------------|-------------|--------------|------------|---------------|-----------|
| Albanië                                         | 29-06-1995         | 28-09-1999  | R            | 01-01-2000 |               |           |
| Armenië*                                        | 25-07-1997         | 20-07-1998  | R            | 01-11-1998 |               |           |
| Azerbeidzjan*                                   |                    | 26-06-2000  | T            | 01-10-2000 |               |           |
| België                                          | 31-07-2001         |             |              |            |               |           |
| Bosnië-Herzegovina*                             |                    | 24-02-2000  | T            | 01-06-2000 |               |           |
| Bulgarije                                       | 09-10-1997         | 07-05-1999  | R            | 01-09-1999 |               |           |
| Cyprus                                          | 01-02-1995         | 04-06-1996  | R            | 01-02-1998 |               |           |
| Denemarken                                      | 01-02-1995         | 22-09-1997  | R            | 01-02-1998 |               |           |
| Duitsland                                       | 11-05-1995         | 10-09-1997  | R            | 01-02-1998 |               |           |
| Estland*                                        | 02-02-1995         | 06-01-1997  | R            | 01-02-1998 |               |           |
| Finland                                         | 01-02-1995         | 03-10-1997  | R            | 01-02-1998 |               |           |
| Georgië*                                        | 21-01-2000         |             |              |            |               |           |
| Griekenland                                     | 22-09-1997         |             |              |            |               |           |
| Hongarije*                                      | 01-02-1995         | 25-09-1995  | R            | 01-02-1998 |               |           |
| Ierland                                         | 01-02-1995         | 07-05-1999  | R            | 01-09-1999 |               |           |
| IJsland                                         | 01-02-1995         |             |              |            |               |           |
| Italië                                          | 01-02-1995         | 03-11-1997  | R            | 01-03-1998 |               |           |
| Kroatië*                                        | 06-11-1996         | 11-10-1997  | R            | 01-02-1998 |               |           |
| Letland*                                        | 11-05-1995         |             |              |            |               |           |
| Liechtenstein                                   | 01-02-1995         | 18-11-1997  | R            | 01-03-1998 |               |           |
| Litouwen*                                       | 01-02-1995         | 23-03-2000  | R            | 01-07-2000 |               |           |
| Luxemburg                                       | 20-07-1995         |             |              |            |               |           |
| Macedonië, Voormalige Joegoslavische Republiek* | 25-07-1996         | 10-04-1997  | R 01-02-1998 |            |               |           |

| Partij                          | Onderteke-<br>ning | Ratificatie | Type1 | Inwerking  | Buitenwerking | Opzegging |
|---------------------------------|--------------------|-------------|-------|------------|---------------|-----------|
| Malta                           | 11-05-1995         | 10-02-1998  | R     | 01-06-1998 |               |           |
| Moldavië*                       | 13-07-1995         | 20-11-1996  | R     | 01-02-1998 |               |           |
| Nederlanden, het Koninkrijk der | 01-02-1995         |             |       |            |               |           |
| Noorwegen                       | 01-02-1995         | 17-03-1999  | R     | 01-07-1999 |               |           |
| Oekraïne*                       | 15-09-1995         | 26-01-1998  | R     | 01-05-1998 |               |           |
| Oostenrijk*                     | 01-02-1995         | 31-03-1998  | R     | 01-07-1998 |               |           |
| Polen                           | 01-02-1995         | 20-12-2000  | R     | 01-04-2001 |               |           |
| Portugal                        | 01-02-1995         | 07-05-2002  | R     | 01-09-2002 |               |           |
| Roemenië                        | 01-02-1995         | 11-05-1995  | R     | 01-02-1998 |               |           |
| Russische Federatie*            | 28-02-1996         | 21-08-1998  | R     | 01-12-1998 |               |           |
| San Marino                      | 11-05-1995         | 05-12-1996  | R     | 01-02-1998 |               |           |
| Servië en Montenegro*           |                    | 11-05-2001  | T     | 01-09-2001 |               |           |
| Slovenië*                       | 01-02-1995         | 25-03-1998  | R     | 01-07-1998 |               |           |
| Slowakije*                      | 01-02-1995         | 14-09-1995  | R     | 01-02-1998 |               |           |
| Spanje                          | 01-02-1995         | 01-09-1995  | R     | 01-02-1998 |               |           |
| Tsjechië*                       | 28-04-1995         | 18-12-1997  | R     | 01-04-1998 |               |           |
| Verenigd Koninkrijk, het        | 01-02-1995         | 15-01-1998  | R     | 01-05-1998 |               |           |
| Zweden                          | 01-02-1995         | 09-02-2000  | R     | 01-06-2000 |               |           |
| Zwitserland                     | 01-02-1995         | 21-10-1998  | R     | 01-02-1999 |               |           |

<sup>1</sup> DO=Definitieve ondertekening, R=Ratificatie, aanvaarding, goedkeuring of kennisgeving, T=Toetreding, VG=Voortgezette gebondenheid

De leden van de fractie van GroenLinks vroegen of het ontbreken van een expliciete rechtvaardiging voor de beperking tot Friezen in de verklaring niet het gevaar inhoudt van het maken van ongerechtvaardigd onderscheid.

Zoals al eerder is aangegeven beschouwt het kabinet als nationale minderheden die groepen van de bevolking die aan een vijftal criteria voldoen. Binnen Nederland voldoen alleen de Friezen hieraan. Van een ongerechtvaardigd onderscheid is derhalve geen sprake.

Ook vroegen de aan het woord zijnde leden of het waar is dat bijvoorbeeld Denemarken en Cyprus door de Adviescommissie van de Raad van Europa zijn aangesproken op het onthouden van de status van nationale minderheid aan de Roma en de Sinti. Zij vroegen of de Minister kan aangeven welke andere Europese landen wel Roma en Sinti erkennen als nationale minderheid.

Ten aanzien van Denemarken verzocht de Adviescommissie de regering de reikwijdte van het Kaderverdrag te heroverwegen. Daarbij noemde de Adviescommissie enkele groeperingen met historische banden met Denemarken, waaronder de Roma. Ten aanzien van Cyprus blijkt niet van een dergelijk verzoek. Duitsland brengt de Roma en de Sinti (van Duitse nationaliteit) middels een expliciete verklaring onder de werking van het Kaderverdrag. Ten aanzien van de Roma doen dat Slovenië, Zweden en de voormalig Joegoslavische Republiek Macedonië. Zoals hierboven opgemerkt, hebben ook verschillende andere landen die partij zijn bij het verdrag, ervoor gekozen om het Kaderverdrag van toepassing te verklaren op de Roma en/of Sinti in hun land, bijvoorbeeld door in de verklaring afgelegd bij de ratificatie te verwijzen naar groepen die onder de eigen nationale wetgeving vallen. Uit de behandeling van nationale rapportages door de Adviescommissie blijkt dan ook dat diverse lidstaten de Roma onder de werking van het Kaderverdrag hebben gebracht. Zwitserland doet dat ten aanzien van de Sinti.

Het kabinet waardeert de instemming van de leden van de fracties van de ChristenUnie en van de SGP met het voornemen van het kabinet om de werkingssfeer van het Kaderverdrag te beperken tot de Friezen. Tot slot vroegen de leden van de SGP-fractie om een inhoudelijke reactie op de conclusies van het artikel «Het kader ingevuld. Een tussenbalans van de implementatie van minderhedenbescherming onder het Europese Kaderverdrag» van Antoine Buyse in NJCM-Bulletin 2002, nr. 8. In het bijzonder

vroegen deze leden in te gaan op de waarnemingen in dit artikel met betrekking tot de Roma.

Het kabinet deelt de conclusies van dat artikel, behoudens waar gesteld wordt dat «het Kaderverdrag geen soelaas biedt voor minderheden die met flagrante en zeer ernstige schendingen van mensenrechten worden geconfronteerd». Onder de term «soelaas» is, zo blijkt uit de context, verstaan een rechtens bindende beslissing. Het moge duidelijk zijn dat het Kaderverdrag dát type soelaas niet biedt, althans niet rechtstreeks. Daarbij dient te worden aangetekend dat niet goed voorstelbaar is dat bedoelde «flagrante en zeer ernstige schendingen van mensenrechten» niet reeds nu al door het EVRM zijn verboden en dus langs die weg tot een rechtens bindende beslissing kunnen leiden. Ook de Roma en Sinti worden uiteraard beschermd door het EVRM en het daarbij behorende nieuwe non-discriminatieprotocol. Het Protocol breidt het verbod op discriminatie – onder andere wegens het behoren tot een minderheid – van artikel 14 EVRM uit van de rechten onder het Verdrag naar een algemeen discriminatieverbod.

Van belang is echter dat de bescherming die het Kaderverdrag biedt op een andere wijze is geregeld, namelijk via de weg van de dialoog. Terecht stelt het artikel dan ook dat de activiteiten van de Adviescommissie in het kader van die dialoog hoopvol stemmen.